

ליקוטים וסיפורים נפלאים - משפטים

אולם אצל רופא נאמר "ורפא ירפא" - קודם הוא מנסה על החולה כל מיני מרשמים ותרופות, ורק אחרי שהמצב נהיה יותר גרוע והוא מרפא את אשר קלקל, אז הוא מוצא את הסיבה האמיתית ונותן רפואה למחלה הראשונה... (במחשבה תחילה)

"וכי יפתח איש בור או כי יכרה איש בור ולא יכסנו" (כא, לג)

מובא בילקוט מאיש לרעהו, רבי נתן צבי פינקל זצ"ל מסלבודקא הבחין פעם בבחור המתכופף להרים פיסת נייר בחשבו כי מדובר ב'שמות' הטעונים גניזה, אבל כשראה הבחור שפיסת הנייר מכילה רק דברי חולין, השליכה בחזרה לארץ. קרא לו הסבא ואמר, "איך אתה מתנהג כך?! הרי אתה מזיק ברשות הרבים, וכורה בור להכשיל בו בני אדם!"

תמה הבחור, "מה זה שייך לכריית בור, וכי איזה נזק נגרם מפיסת נייר?!"

הסביר לו הסבא: "בור אינו דוקא מכשול שיכול לגרום לכך שהשני ייהרג או יינזק בו, אם אתה גורם לכך שמישהו יהיה חייב להתכופף ולהרים את הנייר, ובכך יתבטל מלימודו, הנך בגדר מזיק, ולמרות שלא אתה הבאת את פיסת הנייר הזו לישיבה, אתה הרי הגבת אותה, ובגמרא (ב"ק כט, ב) אמרינן, 'ההופך את הגלל ברשות הרבים חייב', משום שבכך שהפך את הגלל סילק את מעשה הראשון שהביאו לשם, והשני נחשב כמי שחפר את הבור."

(מאורי שערים, שער העבודה פ"ד)

"כל אלמנה ויתום לא תענון" (כב, כא)

"כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבוד ובשביעית יצא לחפשי חנם" (כא, ב)

על פי ההגיון האנושי הפשוט, חייב האדם לכבד את פועליו - יהודים קשי יום העובדים אצלו לפרנסתם - יותר מאשר את עבדיו שאותם קנה. למעשה, התורה מחייבת את האדון לנהוג בעבד עברי בכבוד ובעדינות מעל לנדרש בהתנהגותו כלפי עובד שכיר יהודי. זאת, למרות

שהאדון הוציא ממון רב כדי לקנות עבד שישרת אותו, ולמרות שבמקרים רבים אדם הנמכר לעבד הוא בעל אישיות מפוקפקת שנתפס בגניבתו.

בזה אפשר להבין מדוע בחרה התורה לפתוח את פרשת משפטים דווקא בעניין עבד עברי שאינו כל כך מצוי ואינו נוהג בכל הזמנים והעיתים. זאת, מפני שהתורה באה להדגיש יסוד חשוב בהליכות שבין אדם לחבירו. למרות שמצוות אלו הן שכליות, אל לו לאדם להסתמך על שכלו וחוש ההגיונות הטבעי שלו בבואו לקבוע את המותר והאסור בדינים שבין אדם לחבירו, אלא עליו לחפש וללמוד את ההלכה והמוסר בדינים אלו, כפי שניתנו לנו על ידי התורה, הגמרא וחכמי הדורות.

"ורפא ירפא" (כא, יט)

מכאן למדו חז"ל שניתנה רשות לרופא לרפאות.

אמר על כך הגאון רבי חיים עוזר גרודז'ינסקי בצחות: אצל הקב"ה נאמר "כי אני ה' רופאך", לשון אחת של רפואה, שכן הקב"ה שולח לחולה את הרפואה והוא מבריא.

"ותשחק ליום אחרון" (משלי לא, כה)

מוקדן המשטרה קבל מידע מודיעיני, שבעוד מספר דקות יחלה בכפר המרכזי רכב, הנושא בתוכו חמר מסכן שאסור לשמוש.

כוחות המשטרה התפרסו מידית לאורך הציר, ועצרו את הרכב המבוקש.

קראו לנהג לעמד מחוץ לרכב, וסמנו לו הכן לעמד, תוך אזהרה, שאם יוציא את רגלו מחוץ לשטח המסמן, או יעז לברוח, הקליע שיצא מקת הרובה מהיר יותר...!!

השוטרים החלו בעבודת החפוש ברכב, ומשלא מצאו דבר, החלו לחתך ולקרע את המושבים, הרפודים, השטיחים וקירות הרכב.

משהעלו חרט בעמלם, מקדו את מאמציהם בתא המטען, תוך חפוש מתחת לכל סכה וכל ברג.

מפאת כבודם, לא יכלו להרשות לעצמם בזיון שכזה, שעבדו והרסו, שברו וקלקלו ללא תכלית, התחילו לפרק את הרכב לחתיכות ולהפוך פפטישים בלי להתאש, כי הרי המודיעין מדיק ולעולם לא טועה, מכרח שהחמר קיים, וחזבים למצא אותו.

לעי"נ הרה"צ

ר' פנחס בן ר' בנימין בינוש
רוזנבוים זצוק"ל - כ"ו בניסן

ליקוטים וסיפורים נפלאים - משפטים

לשטוף את הכוס בעוד השארית רכה..."
החברותא נדהם ותמה: "אינני מבין, הרי בסך הכל זוהי בתך, והיא בוודאי מוחלת לך על כך בלב שלם?"
"נכון!", אמר רבי דוד, "אך בכל זאת, היא אלמנה!..."
מרעיש! הרי כל רגע של ביטול תורה אצל רבי דוד היה נורא, זמנו היה מדוקדק ומחושב עד לאחת.

העידו עליו מכיריו כי מיום עומדו על דעתו לא בזבז רגע אחד מזמנו שלא נצלו עד תום. אולם כדי לא להטריח אלמנה בצער כה מועט, שאין ספק שלא היתה מקפידה על כך, הקדיש לזה קרוב לשעה... (אוצרותיהם אמלא)

"כל אלמנה ויתום לא תענון" (כב, כא)

מובא בילקוט מאיש לרעהו, כתב האבן עזרא: נכתב בתורה 'תענון' לשון רבים. כי אם האחד יענה ואחרים יראו ולא יעזרו למתענה, העונש יהיה על כולם.

כל הרואה ואינו עוזר, נחשב הדבר כאילו הוא המענה בעצמו, וזה 'לא תענון' לשון רבים, ועל כן בא אחריו 'וחרה

אפי והרגתי אתכם'
(פסוק כג), את כולכם.
סיפר רבי אליהו
לאפיאן זצ"ל: שמעתי
מרבי נפתלי
אמסטרדם זצ"ל,
שהבחין פעם שרבו
רבי ישראל סלנטר
זצ"ל אינו שומר על
סדרי התפילה
והלימוד שהיו
קבועים לו בכל השנים.

שאל אותו רבי נפתלי מהי הסיבה לכך, והשיב שאשתו הכניסה לביתם משרתת אלמנה, ולכן אם הוא יקום השכם בבוקר כדרכו לצאת מהבית, תאלץ האלמנה גם היא להתעורר משנתה ולקום כדי לסגור את הדלת מבפנים, והוא חושש משום 'כל אלמנה ויתום לא תענון'.
הוסיף ואמר לו שיש דברים נוספים שהוא נמנע מלעשות בגלל חשש זה.

פנה רבי ישראל לתלמידו ואמר: "ומה אתה אומר נפתלי, שאפטר אותה? אם כן יוצא שאסור להכניס אלמנה ויתום לתוך בית יהודי, שמא יצערו אותם, ואיך אפשר לומר דבר כזה?!"

"כל אלמנה ויתום לא

תענון" (כב, כא)

כתב רש"י: הוא הדין לכל אדם אלא שדיבר הכתוב

מספר הרה"ג רבי אליעזר טורק שליט"א: בשנותיו האחרונות התגורר הגאון רבי דוד בהר"ן בשכונת 'שערי חסד', בבית בתו הרבנית חיה יוכבד [חיקה] פרידמן ע"ה, שהתאלמנה בצעירותה מבעלה הגאון רבי משה פרידמן זצ"ל.

מדי לילה היה רבי דוד משכים קום לאמירת 'תיקון חצות', ולאחר מכן עסק בתורה עד כשעה וחצי לפני זמן ותיקין. אז צעד לאיטו פסיעה אחר פסיעה לעבר בית הכנסת 'הגר"א' בשכונה, שם המשיך ללמוד בחברותא עם אחד מתלמידי החכמים החשובים שבשכונה.

בתו, הרבנית פרידמן, שנהגה בו כיבוד אב באופן מהודר ביותר, הקפידה אף היא לקום באשמורת הבוקר כדי להכין עבורו כוס קפה מהביל להחם בו את לבו.
רבי דוד היה משיב בו את נפשו ומזדרז לצעוד לבית הכנסת.

באחד הלילות, כשהגיע רבי דוד לבית הכנסת, דקות אחדות לאחר שהחל ללמוד עם החברותא, פנה אליו במפתיע וביקש את

מחילתו על כך שהוא נאלץ כעת לעוזבו ולשוב בדחיפות הביתה כי שכח דבר מה...

בתחילה ניסה החברותא לעצור בעדו, ביודעו כמה מאמץ וזמן תיקח ממנו הדרך, אך רבי דוד היה החלטי בדעתו, וקם ויצא.

כששב לבית הכנסת כבר עמדו הציבור להתפלל, ולמרות שלא הספיק להשלים את חוק לימודו כמידי יום, ניכרה על פניו ארשת של שביעות רצון.

החברותא שהכיר את הליכותיו של רבי דוד, ידע כי כל מעשיו מונהגים בדקדוק על פי דעת תורה והלכה, והסתקן לדעת איזה דבר חשוב יכול היה לגרום לרבי דוד לנטוש אותו כך באמצע הלמוד ולבטל את לימודם הקבוע, אולם רבי דוד סירב לפרט.

רק לאחר הפצרות מרובות, נענה ואמר: "ודאי ידוע לך כי כיום אני מתגורר בביתה של בתי האלמנה: והנה היום שכחתי לשטוף את הכוס בה שתיתי את הקפה לפני

יציאתי מהבית, חששתי כי עד שאשוב מתפילת שחרית, שארית הקפה תתייבש, והדבר יקשה על בתי לשטפה. חזרתי אפוא על עקבותיי

קול צחוק מתגלגל, עצר אותם ממלאכת ההשקחה, מיד הם נושאים את עיניהם ורואים איך שנהג הרכב לא יכול להכיל את צחוקו בקרבו, ופשוט לא יכול להרגע.
מההההה, מה קרה? שואלים אותו השוטרים.
והנהג תוך כדי חיוך רחב מגלה להם לשוטרים, שמרב עסוקם לא שמו לב, והוא הצליח להוציא את רגלו מחוץ למסמן כבד חמש פעמים...

לעי"נ האשה החשובה מרת

מרים יוכבד ב"ר צבי

ליבוביץ ע"ה - כ"א מר חשון תשפ"א

ליקוטים וסיפורים נפלאים - משפטים

בלי די כמו עתה שמצא פתרון שלא תפגע האלמנה.
(גדולה שימושה)

"ואנשי קדש תהיון לי" (כב, ל)

סיפר רבי אהרן טויסיג שליט"א, מעשה שהיה, אחד מבחירי ישיבת סלבודקה שבליטא התארס בשעה טובה. בן עליה זה זכה להתארס בשעה טובה עם בתו המושלמת של נגיד מוקיר רבנן, שהבטיח לחתנו מזונות ביד רחבה, דבר נאה ומתקבל. החתן הוזמן לשבת בעירו של החותן לעתיד, שיוכל להתפאר בו בפני בני קהלתו. הוא הגיע והרשים את כולם בהנהגתו המופתית ובידיעותיו המופלגות, והיה במה להתפאר.

היה שם יהודי צר עין, שאושרו של הגביר היה

בעיניו לצנינים.

כשנשאל על ידו: "נו, מה דעתך על הבחור?" הפטיר: "מה אומר לך, אם בחרתם בו, כנראה בררתם היטב"...

נדרך המחנות: "למה כונתך?" שאל בחשש. השתמט והתחמק: "די במה שאמרת, לא אוסיף דבר!"...

נחרד הלה: מה ידוע לו, שאינו ידוע לנו.

החל לעקב אחר הבחור בחשדנות, כל חיוך התפרש כעווית,

כל אימרה כזחיות, כל איפוק כמוזרות.

שיתף את הבית בחרדותיו ובספקותיו, והאווירה הפכה טעונה ועויינת.

כשחזר הבחור לשיבה, שגרו אחריו שטר התנאים ודמי הקנס.

עולמו חרב עליו, ואף לא ידע על מה ולמה בא לו הדבר... הסבא מסלבודקה זצ"ל נכנס לעבי הקורה, ניסה לברר, הבטיח שהבחור מושלם, שאל איזו עוולה נמצאה בו, והאמת היא, שלא היה דבר;

רק אותה ברית הכרותה ללשון הרע, שתתקבל. קרנו של הבחור ירדה, מאחד התלמידים

בהוה, לפי שהם תשושי כח ודבר מצוי לענותם. אשה שסבלה מכאב שיניים, באה בליל שבת לפני הגאון רבי מאיר מיכל רבינוביץ זצ"ל (גאב"ד שאט, ומח"ס מאיר לעולם) לשאול אם מותר לה להשתמש בסממנים. השיב לה רבי מאיר כי אינו מוצא שום היתר לכך. חזרה האשה לביתה.

הנה לאחר שעזבה האשה את ביתו, נתיישב הרב שוב בדבר, ומצא מקום להקל, הוא כמוהו לא ידע את מקום מגוריה של אותה אשה, אך ברצונו העז להקל את צערה וסבלה, הלך מבית לבית בעיירתו עד שהגיע לדירה ממנה בקע קול אנחת האשה.

הוא דפק בדלת וכשביקשו לדעת זהות הדופק, ענה: אני מאיר מיכל, מצאתי היתר לאשה להשתמש בסממנים כדי להקל מכאבה". ואז חזר לביתו.

"כל אלמנה ויתום לא תענון" (כב, כא)

סיפר הרי"ש ששיינברג שליט"א: באתי לשאול את הגרי"ש אלישיב זצ"ל שאלת הלכה למעשה.

פסק ההלכה היה עלול להפריע ולצער אלמנה אחת.

על אף שהפסק היה ברור, התחבט הרב אלישיב בזה מאוד ואמר: "איך אפשר להוציא כזה פסק

הלכה ולפרסמו? הלא כתוב "ולב אלמנה ארנין"! איך אפשר לפסוק כך? שמא תבוא אלי אף מחר ונשקול שוב את העניין".

כידוע, היה זה נדיר מאוד לשמוע כזו התלבטות אצל הרב אלישיב. תמיד היה פוסק כהרף עין. והנה כשהגעתי למחרת לשיעור ב"תפארת בחורים" אני רואה את הרב אלישיב שרוי בשמחה גדולה וכולו מחוייך. הוא רמוז לי לגשת אליו ואמר לי: "הנה מצאתי פתרון להלכה איך

אפשר לקיים את ההלכה, ויחד עם זאת לא לפגוע באותה אלמנה!" לא זכור לי שראיתי אי-פעם את הרב אלישיב מאושר כל כך ושמח עד

לפְעָמִים אֲנַחְנוּ צוֹחֲקִים, נִרְאֶה לָנוּ שְׂאֲנַחְנוּ חֲכָמִים גְּדוֹלִים, צוֹחֲקִים אָבֵל מִפְּסִידִים דְּבָרִים גְּדוֹלִים אַחֲרֵים עַל הַדָּרָךְ. אֲנַחְנוּ יְכוּלִים לְפַסֵּס כָּל מִינֵי דְבָרִים חַיִּוּבִים וְטוֹבִים, בְּגִלְל סְעֵרַת רְגָשׁוֹת שְׂתוֹקֶפֶת אוֹתָנוּ. לְפְעָמִים לֹא נָשִׂים לֵב כָּלָל לְנִזְקִים הַנִּגְרָמִים מִסְּבִיבָנוּ, מְרַב נְהַנְתָּנוּתָנוּ הֶרְגָעִית. אֲזִי מָה אִם הֶחְבֵּר טְעָה אוֹ לֹא שָׁם לֵב, לְכֵן נִשְׂרַף אֶת כָּל מָה שֵׁשׁ לָנוּ, לְכֵן נִתֵּן שִׁיחָרְסוּ לָנוּ כָּל מַפְעֵל חַיִּינוּ וְכָל עוֹלָמָנוּ...? לְשׁוֹן הָרַע עֲסִיסִי לֹא מְגַדִּיל אוֹתָנוּ בְּעֵינֵי חֲבֵרֵינוּ לְאָרֶץ זְמַן, אֲדַרְבָּה מִי שְׂזוֹרֵק זָבֵל וְדוֹבֵר רְכִילוֹת לָרֵב, כִּנְרָאָה שְׁבִיתוֹ מְלֵא בְּזָבֵל וּמְאָגְרִים רָעִים. אוֹי לָנוּ מִיּוֹם הַדִּין, אוֹי לָנוּ מִיּוֹם הַתּוֹכְחָה! צוֹחֵק מִי שְׂצוֹחֵק אַחֲרוֹן, וְאַחֲרוֹן אַחֲרוֹן חֲבִיב. (א נְקוּדָה לְעֵ - סְפִינְקָא)

לעי"נ האשה החשובה מרת
צפורה פייגא ע"ה ב"ר **משה אליעזר**
שיחי' יודלביץ - ג' שבט תשפ"א

ליקוטים וסיפורים נפלאים - משפטים

"אל תשת ירך עם רשע להיות עד חמס" (כג, א)

מבאר בדרך רמז הרה"ק רבי משה מפשעווארסק: כאשר עומד השטן בבית דין של מעלה לקטרג על יהודי - אין מאזינים לדבריו. שהלא עד אחד הוא ופסול לעדות. אולם כאשר יהודי ניצב ומדבר רע על חברו, הרי שהוא מצטרף רח"ל לעדות יחד עם השטן ואז מענישים את היהודי שחטא.

על כך מזהיר הכתוב "אל תשת ירך עם רשע", לדבר על מעשיהם הלא טובים של יהודים, שכן בכך אתה מכשיר את עונשם ומצטרף עם השטן "להיות עד חמס"... (במהחשבה תחילה)

"מדבר שקר תרחק" (כג, ז)

סיפר הרב יוסף וליס שליט"א: "באחד הימים הגעתי עם קבוצת אנשים שאינם שומרי תורה ומצוות, כדי להראות להם את עיר התורה בני ברק וישיבותיה.

נכנסתי עמם לבית הגראי"ל שטיינמן זצ"ל לקבל ברכה. אמר לי הרב שטיינמן: "אינני מסכים לברך כי הם מחללי שבת ואיני יכול לברך".

בתחושה זו נאלצו לשוב לבתיהם.

"לאחר ימים ספורים שאלתי את האנשים ההם מהקיבוץ, מאיזה דבר התרגשו במיוחד בסיורים שעשו בעיר בני ברק? ואמרו כולם פה אחד את הדבר המפתיע הבא: "מכך שהרב שטיינמן לא הסכים לברך.

ראינו שאפילו בדור חנפן ושקרן כל כך, שכל אחד מנסה לרמות ולשקר את רעהו, כאן ראינו לראשונה איש אמת שאינו חושש לומר מה דעתו האמיתית עלינו בפנינו".

"מרוב התפעלות מהעובדה הזו שראו, ביקשו שיביאו להם אברך שילמד איתם וידריך אותם בכל ההלכות שיש לדעת לשמירת השבת והמצוות, בדרכם לתשובה שלמה. (מתוך מאמר)

"ששת ימים תעשה מעשיך וביום השביעי

תשבת... ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו

ושם אלהים אחרים לא תזכירו... (כג, יב-יג)

יתכן עפ"י מה שאמרו רז"ל (שבת קיח ב) "כל המשמר שבת כהלכתו אפילו עובד ע"ז כדור אנוש מוחלים לו", וזה שאמר: ששת ימים תעשה מעשיך וביום השביעי תשבות... בכ"ז אל תסמוך ע"ז להקל במצות התורה, רק בכל אשר אמרתי אליכם תשמרו ושם אלהים אחרים ל"ת. וזה ע"ד צחות.

(משך חכמה)

המבוקשים הפך למי שהפר שידוך, ומי יודע על מה ולמה...

השנים נקפו, והוא היה 'תקוע'.

מלחמת העולם הראשונה פרצה, והוא נדד עם הישיבה לקרעמענטשוק.

באחד הימים נקרא אל הסבא, התבקש לשבת. הסבא הושיט לו מכתב: "קרא".

את המכתב כתב אותו צר עין, שבגיננו התפרק השידוך. במלים נרגשות התוודה שלא עשה זאת, אלא מתוך רוע צרוף, קנאה מורעלת, ואכן קבל את עונשו במדה גדושה. הגלגל התהפך עליו לרעה, הוא הפסיד את כל רכושו, ומשפחתו התפרקה, בריאותו התערערה, והוא מוכה מכל עבר.

הוא מבין היטב על מה ולמה באו לו הצרות, והחליט לבקש מחילה. אולי יחוס, אולי ירחם, אולי ישוב הגלגל ויתהפך לטובה...

כששמע, שהבחור שלו הזיק בבטלו את שידוכו, עודנו בישיבה, כתב מכתב זה למקום גלותה, אל הסבא העומד בראשה. שימסור לו, ויבקש ממנו שיחמול עליו וימחל לו. הבחור סיים לקרא את המכתב ונשא ראשו אל הסבא לשמוע מה דעתו בעניין.

"על פי ההלכה, אינך חייב למחול", אמר הסבא.

"אבל כבר מחלתי!", ענה הבחור במשיכת כתפים, בטבעיות, "לא עכשיו, מיד מחלתי. לה, ולחותן, ולחותנת, ולמי שהוציא את הדיבה. הרי אין אדם נוקף אצבעו למטה, אלא אם כן מכריזים עליו מלמעלה. אותה בת קול שהכריזה על הזיווג, הכריזה על ביטולו.

מוציא הדבה והחותן אינם אלא שלוחי מרום, ומה לי לכעוס עליהם. את עצמי עלי לשפר, ותו לא..."

"אני חוזר", אמר הסבא. "הכל משמים הוא עניין אחד, אך אותו מוציא דיבה עשה מעשה שלא ייעשה, פגע בך והזיק לך קשות, אינך חייב למחול לו".

"אמת, אבל מחלתי..."

הסבא קם, והבחור קם, נבוך, מעברו השני של השלחן. הסבא הסיר כובעו והניחו על השלחן. עטור בכיפתו הגדולה סובב את השולחן ונעמד לפני הבחור.

בקומתו התמירה התנשא מעליו, כופף את ראשו וביקש מהבחור: "הנח ירך על ראשי, וברכני".

הבחור נרתע. מה?! הוא יברך את הסבא!?!

"וכי ממי מבקשים ברכה?" חייך הסבא, "הלא מצדיק מופלג. היש לך צדיק יותר מבן ישיבה העמל בתורה ומתעלה במוסר!?"

אלא מה, בצד המצוות ישנן גם עברות, אבל המעביר על מידותיו מעבירין לו על כל פשעיו, נקי אתה וזך, ברכני נא..."